

Lieto Viinamäki

Muinaisjännöskohteen dokumentointi ja koekuopitus

12.11.2014

Helga Lähdemäki, Satu Närhi

ja Terhi Ykspetäjä-Remes

Nautelankosken museo

Nautelankoskentie 40

21360 Lieto As.

Tiivistelmä

Liedon paikallismuseona toimiva kulttuurihistoriallis-arkeologinen Nautelankosken museo toteutti vuosina 2012-2013 arkeologisen kokonaisinventoinnin Liedon Viinamäen käytöstä poistetun hautausmaan alueella. Alueelta kirjattiin tuolloin muinaisjäännösrekisteriin kalusto- ja leikkaushuoneen raunio, kaksi 1800-luvun lopulle sijoittuvaa torpan paikkaa, sekä joitakin rajakiviä. Vuonna 2014 Liedon seurakunta suunnitteli alueen uudelleen käyttöönottoa urnahautausmaaksi, jonka johdosta muinaismuistoalueella olisi suoritettu huomattavia muutostöitä. Nautelankosken museo toteutti yhteistyössä seurakunnan kanssa raunion dokumentoinnin ja torpanpaikkojen koekaivauksen, joiden tuloksena muinaisjäännöksen rajoja pystyttiin tarkentamaan. Tutkimusten yhteydessä myös kalusto- ja leikkaushuoneen raunion rakennus- ja purkuhistoriaa selvitettiin tarkemmin. Raunio otettiin paremmin esille poistamalla alueelta risukkoa ja pintamaata.

Koekuopituksen yhteydessä torppien paikoilta sekä rauniolta otettiin yhteensä kolme maanäytettä, joista tehtiin makrofossiilianalyysi. Tutkimuksen suoritti makrofossiilitutkimukseen erikoistuva arkeologian opiskelija fil.yo Noora Savunen Helsingin yliopistosta. Analyysin päätarkoituksena oli kartoittaa torpanpaikkojen vanhaa kasvillisuutta.

Kansikuva: Koekuopitusta kirkonvartija Kinellin torpan paikalla. Kuva: Nautelankosken museo, NKM/va/88:24.

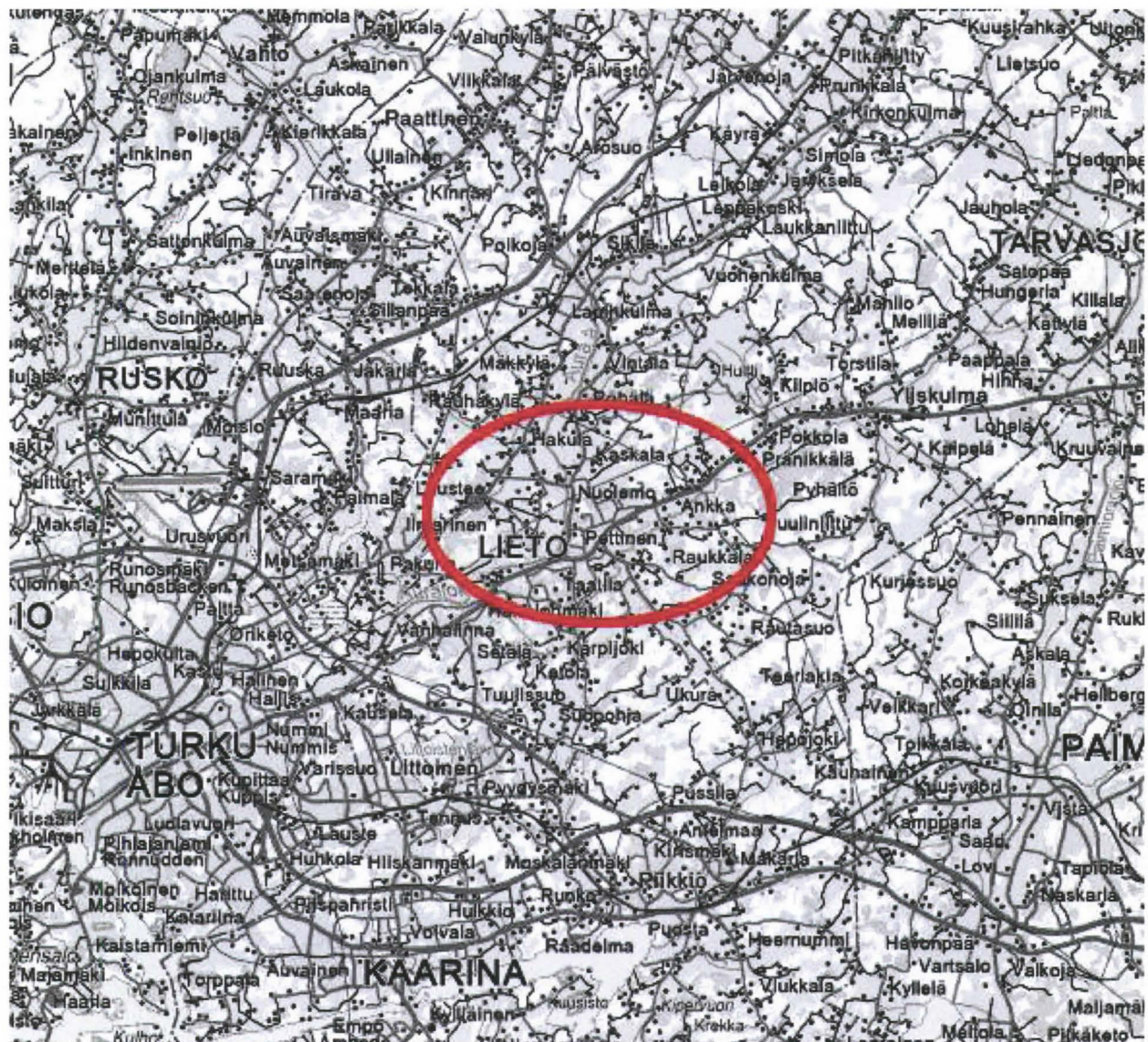
Sisällysluettelo

1. Rekisteritiedot.....	4
2. Kohteen sijainti kartalla.....	5
3. Tutkimushankkeen esittely.....	7
4. Kalusto- ja leikkaushuoneen raunio.....	11
5. Torppari Wiinamäen rakennusten paikka.....	23
6. Kirkonvartija Kustaa Kinellin torpan paikka.....	26
LIITE 1. Maanmittari K.J.Inbergin vuonna 1889 laatima erillinen kartta suunnitellusta hautausmaa-alueesta.	
LIITE 2. Viinamäen kalusto- ja leikkaushuoneen raunio. Kaavapiirros.	
LIITE 3. Lieto Viinämäki. Kasvimakrofossiilitutkimus 2014. Noora Savunen.	

1. Rekisteritiedot

Nimi	Viinimäen hautausmaa
Kiinteistötunnus	423-410-2-92
Ajoitus	Historiallinen
Tutkimuksen laatu	Dokumentointi ja koekuopitus
Kenttätöiden vastuullinen johtaja	Helga Lähdemäki, tutkija, Nautelankosken museo
Kenttätyöaika	8.9.-13.9.2014
Kunta	Lieto
Kylä	Hyvättylä
Maanomistaja	Liedon seurakunta, Hyvättyläntie 17, 21420 LIETO
Peruskarttalehden nro	Yleislehtijako 104410E1, TM35 lehtijako L3413E2
Aikaisemmat löydöt	NKM/es/1344-1346
Tutkimushistoria	Inventointi 2013.
Aikaisemmat valokuvat	Nautelankosken museon kokoelmat, NKM/va/8594-8630, NKM/va/9301-9319, NKM/va/11815-11862
Valokuvat	Nautelankosken museon kokoelmat, NKM/va/88:1-169
Löydöt	-
Raportti	Alkuperäinen: Nautelankosken museo. Kopiot: Museovirasto, Turun museokeskus, Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkisto.
Arkistolähteet ja kirjallisuus	Lsa. Liedon seurakunnan arkisto. Lka. Liedon kunnan arkisto. NKM. Nautelankosken museo. TMA. Turun maakunta-arkisto. Suistoranta, Kari 1988: Liedon historia 2 – vuodesta 1809 nykypäiviin. Liedon kunta ja seurakunta.

2. Kohteen sijainti kartalla

Kuva 1. Liedon kirkonseutu karttaotteella.
(© Maanmittaushallitus 2010)

Kuva 2. Viinämäen
hautausmaa peruskarttaotteella.
(© Maanmittaushallitus 2010)

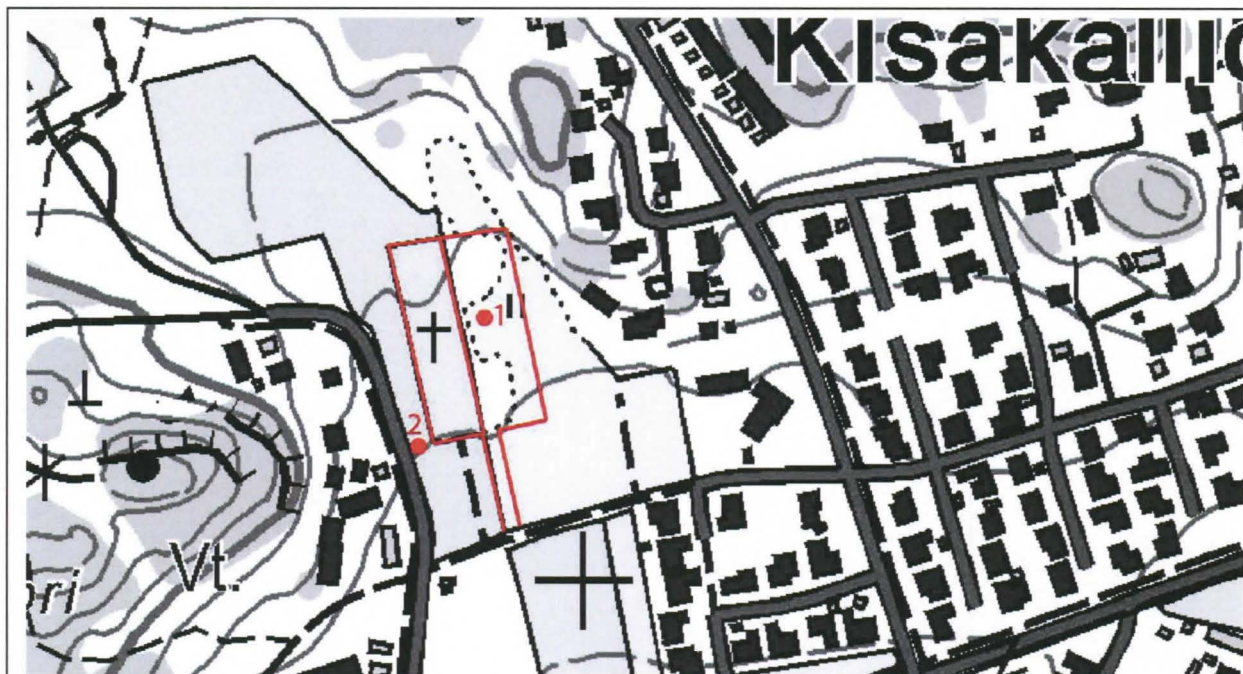
3. Tutkimushankkeen esittely

Liedon Viinamäen vuoden 2014 arkeologinen dokumentointi ja koekuopitus oli jatkoa Nautelankosken museon vuonna 2013 toteuttamalle arkeologiselle inventoinnille. Tutkimuksiin ryhdyttiin, koska Liedon seurakunta suunnitteli hautausmaa-alueen uudelleen käyttöönottoa. Näin ollen myös muinaisjäännösalueella oltiin toteuttamassa muutostöitä, muun muassa kalusto- ja leikkaushuoneen raunion poistoa. Nautelankosken museon ja Liedon seurakunnan yhteistyöneuvotteluissa päädyttiin suorittamaan tarkempia tutkimuksia alueella. Tarkoituksena oli saada tietoa muinaisjäännösalueen laajuudesta ja mahdollisten torpanpaikkojen sijainnista. Tutkimukset tähtäsivät muinaisjäännösalueen rajauksen tarkentumiseen.

Kenttätyöt aloitettiin 28.8.2014 alueen alustavalla raivauksella, jolloin kalusto- ja leikkaushuoneen rauniolle tehtiin niittämällä kulkuväylä ja raunion päältä poistettiin mm. sille kasattuja vanhoja joulukuusia. Alkuraivauksesta huolehti Nautelankosken museon vapaaehtoistyöntekijä Tuomo Peltola. Samalla tulevien kenttätöiden laajuutta arvioitiin ja tehtiin suunnitelma töiden jakautumisesta. Varsinaiset kenttätyöt toteutettiin viikolla 37, eli 8.9. - 13.9.2014, jolloin raivaus- ja haravointityön suorittivat Nautelankosken museon vapaaehtoistyöntekijät Lea Kuusisto, Elisa Kastu ja Sirpa Toivola, museoapulainen Riitta Siipola, sekä Turun maakuntamuseon ystävät ry:n arkeologian jaoston jäsenet Riitta Westerlund ja Leif Michaëlsson. Työt suoritettiin Nautelankosken museon tutkijoiden FM Helga Lähdemäen ja FM Satu Närhin ohjauksessa. Raunion kentällä hahmotellun mittakaavapiirroksen laati Leif Michaëlsson. Koekuopituksen molemmilla torpanpaikoilla ja rauniolla, sekä makrofossiilinäytteiden oton torpanpaikoilla suorittivat tutkijat Lähdemäki ja Närhi. Makrofossiilinäytteen kalusto- ja leikkaushuoneen rauniolta otti Nautelankosken museon vapaaehtoistyöntekijä Ville Remes museoamanuenssi Terhi Ykspetäjä-Remeksen ohjauksessa.

Tutkimusten yhteydessä alueella sijaitseva kalusto- ja leikkaushuoneen raunio raivattiin esille sille kasvaneesta hyvin tiheästä risukosta. Raunion pintakerros puhdistettiin kertyneestä karikkeesta haravoimalla ja kaivauslastoin pyyhkimällä. Varsinaisiin kulttuurikerrokseen ei kajottu. Raunion alueelle kaivettiin yksi koekuoppa, jonka avulla kartoitettiin raunion keskivaiheilla sijaitsevan suurehkon maakummun rakenteita. Koekuopasta otettiin myös makrofossiilinäyte täytemaan analysoimiseksi. Dokumentointitöissä raunion kivistä piirrettiin kaavakuva ja koko raunio valokuvattiin. Alkuperäiset dokumentit on luetteloitu Nautelankosken museon kokoelmiin, valokuvat tunnuksella NKM/va/88:1-169 ja digitaalinen kaavakuva tunnuksella NKM/ar/30:55.

Dokumenttien on tarkoitus toimia apuna muun muassa seurakunnan tehdessä hautausmaasuunnitelmaa Viinamäen alueen uudelleen käyttöönottamiseksi.

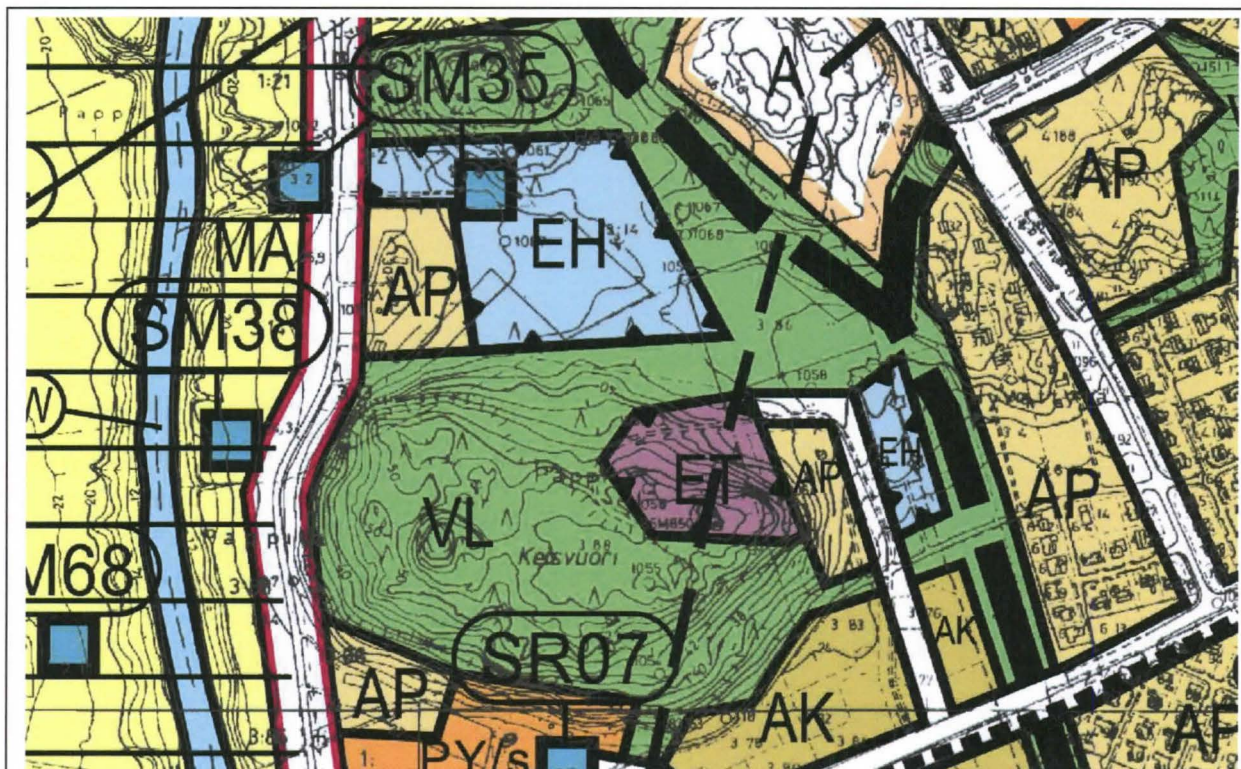
Kuva 3. Tutkimusalue merkittynä kartalle: hautausmaan rajat sekä hautausmaalle johtaneen polun paikka on merkitty punaisiin viivoihin. Ristillä merkitty vasemmanpuoleinen osa on hautausmaaksi käytettyä maata. Oikeanpuoleinen alue on hautauksista vapaaksi jäänyttä joutomaata. Numerolla 1 on merkitty Viinamäen torpanpaikka ja numerolla 2 Kinellin torpanpaikka. Kartta: Maanmittauslaitos 2.7.2013.

Alueella tiedetään sijainneen kaksi torppaa 1800-luvulla. Molempien torpanpaikkojen sijaintia pyrittiin nyt tehdyin tutkimuksin tarkentamaan. Torppien alueille kaivettiin kummallekin kaksi koekuoppaa, joista otettiin makrofossiilinäytteet. Näytteistä oli tarkoitus analysoida alueen vanhaa kasvillisuutta. Makrofossiilianalyysin teki fil.yo Noora Savunen Helsingin yliopiston arkeologian laitokselta ja sen tuloksena saatiin aikaisempaa tarkempaa tietoa siitä, mitä kasveja Viinamäen alueella on lähimenneisyydessä kasvanut.

Toteutetun tutkimustyön tuloksena Nautelankosken museon ja Liedon seurakunnan tiedot Viinamäen vanhasta hautausmaakohteesta tarkentuivat huomattavasti. Kalusto- ja leikkaushuoneen raunion vaiheista saatiin arkisto- ja kenttätutkimuksin lisää tietoa. Torpanpaikkojen osalta voitiin varmuudella todeta, ettei alueella ole enää merkkejä torppa-asutuksesta, eikä alueella rauniota lukuun ottamatta ole tarvetta muinaismuistolain määrittelemään suojeluun. Viinamäen tontin länsipuoliskolle on Liedon kunnan yleiskaavassa varaus hautausmaakäyttöön, eikä varausta ole

missään vaiheessa poistettu (kuva 4). Kaavarajaus ylittää yli kalusto- ja leikkaushuoneen raunion, muttei kata koko hautausmaaksi aikoinaan lohkottua aluetta. Viinamäen tontin itäosan halki kulkee tievaraus, jonka poistaminen on tämän raportin valmistumishetkellä työn alla¹.

Kuva 4. Ote Liedon kunnan yleiskaavasta, jossa Viinamäen hautausmaan länsiosaa (oikealla) on merkitty sinisellä värillä ja hautausmaata tarkoittavalla koodilla EH. Kuva: Liedon kunta 27.10.2014.

Viinamäen hautausmaakohteella suoritettujen arkeologisten dokumentointien aikana kaikilla kiinnostuneilla oli vapaa pääsy raunioalueelle ja paikalle saapuneille kiinnostuneille kerrottiin suoritettavista tutkimuksista työn ohella. Etukäteen suunniteltuna varsinaisena vierailupäivänä 10.9.2014 koekaivaukseen ja dokumentointiin tutustui paikallislehden toimittaja, joitakin koululaisia sekä aiheesta kiinnostuneita lietolaisia. Muina päivinä vieraina kävi lähinnä viereisen koulun oppilaita koulumatkallaan, sekä lähialueella asuvia eläkeläisiä lenkkeilynsä yhteydessä. Koululaisten kertoman mukaan kohteella käytiin viikon aikana varsin aktiivisesti myös iltaisin tutkijoiden ollessa poissa. Suoritettujen dokumentointityöviikon lopuksi kohteella järjestettiin yleisölle avoin tutustumiskierros Euroopan kulttuuriympäristöpäivänä 13.9.2014. Kierroksella kerrottiin kiinnostuneille paikkakuntalaisille Viinamäen hautausmaan kulttuurihistoriallisista vaiheista ja alueella kuluneen viikon aikana käytetyistä arkeologisista kaivausmenetelmistä. Opastuksen

¹ Turun Tienoo 6.11.2014: Uurnahautausmaa lykkääntyy.

yhteydessä yleisöllä oli mahdollisuus kokeilla kaivaustyötä kalusto- ja leikkaushuoneen raunion koekuopalla.

Kuva 5. Opastetulle kierrokselle osallistuneita lapsia kokeilemassa arkeologista kaivaustyötä.
Kuva: Nautelankosken museo, NKM/va/88:181.

4. Kalusto- ja leikkaushuoneen raunio

Liedon Viinamäen hautausmaa otettiin käyttöön vuonna 1890. Hautausmaan perustamista on käsitelty tarkemmin Nautelankosken museon suorittaman arkeologisen inventoinnin raportissa vuonna 2013. Hautausmaaksi lohkotusta maa-alasta käytettiin ensimmäisenä hautauksiin länsipuolisko eli Pappilan tilaan kuulunut osa maasta. Kyöstilän tilalta lunastettu maa-ala, eli tontin itäpuoli jäi heinäpelloksi, ja se aiottiin ilmeisesti ottaa hautausmaakäyttöön vasta myöhemmin länsipuolen tilan loputtua. Vuoden 2014 tutkimuksissa hautausmaaksi käytetystä maa-alasta saatiin kerättyä jonkin verran lisätietoa. Liedon seurakunnan arkistosta selvisi muun muassa tarkempia tietoja kalusto- ja leikkaushuoneen rakentamisesta, hautausmaan aitaamisesta sekä hautausmaan hoitamisesta. Yksityisarkistosta saatiin muun muassa epävirallinen hautausmaakartta vuonna 1985 jäljellä olleista haudoista (LIITE 4). Euroopan kulttuuriympäristöpäivän opastetulla kierroksella kuultiin muistitietoa siitä, kuinka hautausmaalla kasvavat suuret kuuset on tietävästi istutettu suuren lietolaistalon isännän haudalle muistopuiksi hänen leskensä toivomuksesta². Edellä mainittu hautakartta osoittaa, että kyseessä on Liedon Vintalasta kotoisin olleiden Alikirrien hauta. Kuusien keskellä on vielä jäljellä joitakin hautakivien jalustoja. Hautamuistomerkit poistettiin kirkkoneuvoston päätöksellä Viinamäen alueelta vuosien 1996 ja 1997 vaihteessa³.

Kun Viinamäen hautausmaa perustettiin vuonna 1890, keskelle hautausmaan etelänpuoleista sivua rakennettiin kirkkokokouksen päätöksellä uusi kalusto- ja leikkaushuone. Päätös rakennuksen tarpeellisuudesta oli yksimielinen⁴, mutta keskustelua syntyi siitä, minkälainen rakennuksen tulisi olla ja ketkä sen tekemiseen osallistuisivat. Lopulta päädyttiin kolmihuoneiseen, yhteensä yhdeksän sylvä pitkään ja kolme sylvä leveään hirsirunkoiseen ja päreillä katettuun rakennukseen, jonka leikkaushuoneosan alla olisi holvaamaton kellari⁵. Rakennus valmistui vuonna 1891, eli hautausmaan käyttöönottoa seuraavana vuonna. Siinä oli tilat sekä hautausmaalla käytettävän kaluston säilyttämiseen että ruumiinavausten tekemiseen ja ruumiin hautausvalmiiksi laittamiseen. Kirkkokokouksen pöytäkirjan mukaan leikkaushuone olisi ollut läpikäytävän vasemman- siis ilmeisesti hautausmaan puoleisella sivulla⁶, kun taas vuonna 2014 kirjatun toisen polven muistitiedon mukaan se on sijainnut rakennuksen itäpäädyssä ja kalustovaja länsipäädyssä⁷.

² Suullinen tiedonanto: Euroopan kulttuuriympäristöpäivän opastetulla kierroksella ollut lietolainen 13.9.2014.

³ Lsa. II Cca 5. Kirkkoneuvoston pöytäkirjat 1995-1998. 5.9.1996 Liedon seurakunta, kokouspöytäkirja, kirkkoneuvosto 4/1996.

⁴ TMA. II Cab: 1, Liedon seurakunnan arkisto, kirkkokokousten pöytäkirjat (1868-1899). Kirkkokokous 14.12.1890 §1.

⁵ TMA. II Cab: 1, Liedon seurakunnan arkisto, kirkkokokousten pöytäkirjat (1868-1899). Kirkkokokous 28.12.1890 §5.

⁶ TMA. II Cab: 1, Liedon seurakunnan arkisto, kirkkokokousten pöytäkirjat (1868-1899). Kirkkokokous 28.12.1890 §5.

⁷ NKM/ar/29:133.

Vuoden 2014 dokumentointitöissä havaittiin rakennuksen länsipäädystä maahan asetettuja pieniä kiviä, jotka voisivat mahdollisesti olla peräisin leikkaushuoneen kellarin suunnitellusta lattiakiveyksestä (kuva 7). Rakennuksen itäpäädyistä vastaavaa rakennetta ei havaittu ja myös itäpäädyn kivijalka vaikuttaa hatarammalta, kuin laastilla tilkitty ja maalla eristetty länsipäädyn tukeva, kaksinkertainen kivijalka (kuva 6, kuva 16). Havaintojen mukaan rakennuksen kalustohuonetta huomattavasti tukevammin rakennettu leikkaushuone kellareineen olisi siten sijainnut länsipäädyssä. Ristiriidassa havainnon kanssa on kirkonkokouksen toteamus korkeasta umpinaisesta kivijalasta, jonka tulisi matalimmastakin osastaan – hautausmaan puolelta – olla kaksi kyynäriä korkea. Olisi todennäköisempää, että kivijalka on ollut korkeampi siitä osasta rakennusta, jossa leikkaushuoneen kellari on sijainnut – siis muistitiedon mukaisesti itäpäädyssä. Toisaalta kirkonkokous toteaa myös, että kellarin, kuten koko hautausmaan halki on kaivettava oja ja se voisi käytännössä olla dokumentointitöissä havaittu kaivanto, joka halkaisee raunion länsipäädyn⁸. Ojan sijainti keskellä hautausmaaksi lohkottua tonttia vastaisi kirkonkokouksessa päätettyä sijaintipaikkaa.

Kalustohuoneen hirsirunko on muistitiedon mukaan ollut maalattu punamullalla⁹. Koska rakennuksessa valmisteltiin vainajat arkkuun laitettaviksi, on siinä ollut tulisija, jolla sisätiloja on lämmitetty. Oletukselle löytyy vahvistus kirkonkokouksen pöytäkirjasta, jossa päätetään rakentaa leikkaushuoneeseen tiilimuuri¹⁰. Muurin lämmittämisestä vastasi tutkimusten yhteydessä saadun muistitiedon mukaan lähellä asunut kirkonvartija Nikolai Ojala ja ruumiiden pesemisestä huolehti lietolainen Johanna Blom¹¹. Selviä tiilimurskan keskittymiä löydettiin vuoden 2014 dokumentoinnissa kahdesta kohtaa raunion alueelta. Tarkempia tutkimuksia tiilikeskittymien suhteen ei tehty, vaan rakenteet jätettiin pinnaltaan puhdistettuina alkuperäisille paikoilleen.

---

⁸ TMA. II Cab: 1, Liedon seurakunnan arkisto, kirkonkokousten pöytäkirjat (1868-1899). Kirkonkokous 28.12.1890 §5 ja Kirkonkokous 11.10.1891 §7.

⁹ Suullinen tiedonanto: Euroopan kulttuuriympäristöpäivän opastetulla kierroksella ollut lietolainen 13.9.2014.

¹⁰ TMA. II Cab: 1, Liedon seurakunnan arkisto, kirkonkokousten pöytäkirjat (1868-1899). Kirkonkokous 28.12.1890 §5.

¹¹ Suullinen tiedonanto: Johanna Blomin tyttärentytär Lea Kuusisto 28.10.2014.

Kuva 6. Raunion länsipäädyn kivijalka koostuu kahdesta kivistä ladotusta seinämästä, joiden välissä on eristeenä paksu maakerros. Kuva: Nautelankosken museo, NKM/va/88:158.

Kuva 7. Mahdollista leikkaushuoneen kellarin lattiakiveystä säilyneenä myöhemmin kaivetun ojan reunamilla. Kuva: NKM/va/88:97.

Kuva 8. Tiilikeskittymä läpikäytävän maakumpareen länsireunalla. Kuva: Nautelankosken museo, NKM/va/88:132.

Kuva 9. Tiilikeskittymä raunion itäpäädyn pohjoispuolen ja läpikäytävän ulkokulmassa. Kuva: Nautelankosken museo, NKM/va/88:84.

Kalustohuone ei aikaisemmasta oletuksesta poiketen jäänyt käyttämättömäksi välittömästi Viinamäen hautausmaan käytöstä poistuessa. Päinvastoin rakennus koettiin niinkin arvokkaaksi, että se kuntakokouksen päätöksellä päätettiin vakuuttaa Liedon paloapuyhtiössä tuhannen markan vakuutussummasta vielä vuonna 1913¹². Vasta muutamaa kuukautta aiemmin se oli päätetty kunnostaa tarpeelliseen kuntoon kunnan varoin¹³.

Kalustohuone jäi pois hautausmaakäytöstä viimeistään 1930-luvulla, jolloin rakennettiin Liedon kirkolle uusi, arkkitehti Eklundin rakennuspiirustuksiin perustuva ruumishuone¹⁴. Vanha kalusto- ja leikkaushuone päätettiin tämän jälkeen hyödyntää kulkutautisairaalaksi¹⁵ ja köyhäinlaitokunta velvoitettiin huolehtimaan sen saattamisesta riittävään kuntoon¹⁶. Käyttötarkoitus ei kuitenkaan toteutunut, sillä kunnanvaltuusto päätti tarkoitukseen paremmin sopivaksi Pokkolan kylän Mikkolan tilan¹⁷. Sen sijaan kalusto- ja leikkaushuone päätettiin jättää odottamaan sopivampaa käyttöä, joka ilmenikin hieman myöhemmin. Samassa kunnanvaltuuston kokouksessa oli päätetty Loukinaisten kylän kansakoulun uudisrakennuksen rakentamisesta. Tähän päätettiin käyttää leikkaushuoneen hirret siinä määrin, kuin ne riittäisivät ja ottaa loput rakennusaineet kunnan omasta metsästä¹⁸. Suunnitelmiin tuli viivästys kalusto- ja leikkaushuoneen osalta vielä hetkeksi, kun kunnanvaltuusto pian tämän jälkeen päättikin käyttää kansakoulun rakennukseen ensin Rähälän kylässä sijainneen Möyrä –nimisen talon hirret¹⁹. Kun ne kuitenkaan eivät riittäneet, päätti kunnanvaltuusto lopulta myös kalusto- ja leikkaushuoneen purkamisesta²⁰. Sen hirret käytettiin Loukinaisten kansakoulun uudisrakennuksen rakentamiseen, kuten jo aiemmin oli suunniteltu. Sen sijaan kivijalalle ja kellarille ei keksitty käyttöä ja tämän asian pohtiminen jätettiin kunnallislautakunnan vastuulle²¹. Loukinaisten koulun uudisrakennus valmistui vuonna 1937²². Ilmeisesti kunnallislautakunta ei lopultakaan keksinyt käyttöä vanhan kalusto- ja leikkaushuoneen kiville, sillä ulkomuodostaan päätellen ne ovat saaneet raunioitua rauhassa paikoillaan aina päällään olevan rakennuksen purkamisesta saakka.

---

¹² Lka. Kunnlk I. Ca:4 Kuntakokouksen pöytäkirja 1910-1942. 18.9.1913 9§.

¹³ Lka. Kunnlk I. Ca:4 Kuntakokouksen pöytäkirja 1910-1942. 22.5.1913 1§.

¹⁴ Lka. Khall I. Cb:2. Kunnanvaltuuston pöytäkirjat (1931-1940). 11.6.1932 Kunnanvaltuuston kokous 17§.

¹⁵ Lka. Khall I. Cb:2. Kunnanvaltuuston pöytäkirjat (1931-1940). 11.8.1936 Kunnanvaltuuston kokous 10§ ja 6.10.1936 Kunnanvaltuuston kokous 4§.

¹⁶ Lka. Khall I. Cb:2. Kunnanvaltuuston pöytäkirjat (1931-1940). 11.6.1932 Kunnanvaltuuston kokous 17§.

¹⁷ Lka. Khall I. Cb:2. Kunnanvaltuuston pöytäkirjat (1931-1940). 15.12.1936 Kunnanvaltuuston kokous 12§.

¹⁸ Lka. Khall I. Cb:2. Kunnanvaltuuston pöytäkirjat (1931-1940). 15.12.1936 Kunnanvaltuuston kokous 17§.

¹⁹ Lka. Khall I. Cb:2. Kunnanvaltuuston pöytäkirjat (1931-1940). 12.1.1937 Kunnanvaltuuston kokous 17§.

²⁰ Lka. Khall I. Cb:2. Kunnanvaltuuston pöytäkirjat (1931-1940). 13.4.1937 Kunnanvaltuuston kokous 2§.

²¹ Lka. Khall I. Cb:2. Kunnanvaltuuston pöytäkirjat (1931-1940). 13.4.1937 Kunnanvaltuuston kokous 2§.

²² Suistoranta 1988: 308.

Kuva 10. Liedon Viinamäen kalusto- ja leikkaushuoneen raunio kaakosta ennen raivaustöiden aloittamista 28.8.2014. Kuva: Nautelankosken museo, NKM/va/88:3.

Vuoden 2014 dokumentointitöissä rauniolta poistettiin vuosikymmenten aikana kertynyttä kuollutta risukkoa, sekä joitakin myöhemmin alueelle tuotuja kuolleita puita (Kuva 10). Raunion itäosan koillisenpuoleisesta sisäkulmasta havaittiin noin 3-5 cm paksu kerros sanomalehtiä ja muovipusseja, jotka ulkomuodostaan ja alueen koosta päätellen olivat joitakin vuosia aiemmin toimineet ihmisen makuualustana. Kyseessä oli joko tilapäinen asunnottoman käyttämä elintila, tai sijoittelu on voinut syntyä paikallisten pikkupoikien leikkien yhteydessä. Rauniota siistittäessä tämä kerros poistettiin lapioimalla ja haravoimalla. Samasta osasta rauniota havaittiin siistimisen yhteydessä myös geokätkö²³, johon ei kuitenkaan ollut tarvetta kajota. Geokätkön omistajaa informoitiin alueella jo tapahtuneista muutostöistä ja mahdollisesti tulevaisuudessa toteutuvista suunnitelmista, ja tarjottiin hänelle näin mahdollisuus siirtää kätkö suojaisampaan paikkaan. Kyseisestä geokätköstä ei sellaisenaan ole haittaa muinaisjäänökselle.

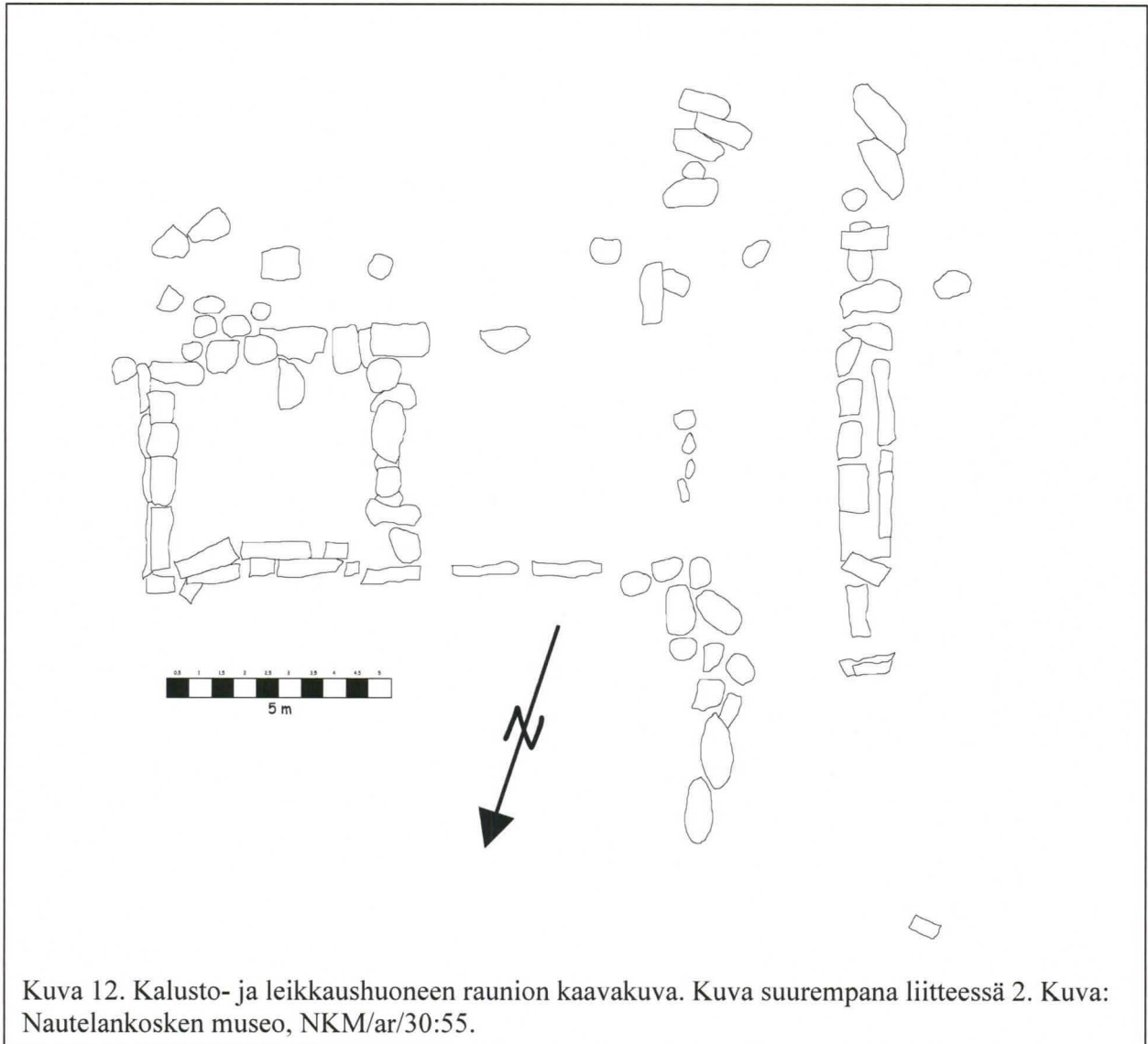
²³ GC4AKJK Keisvuori. [http://www.geocaching.com/geocache/GC4AKJK_keisvuori] Käytetty 24.10.2014.

Kuva 11. Leikkaushuoneen rauniota eli rakennuksen itäpäätä puhdistetaan. Kuva: Nautelankosken museo, NKM/va/88:133.

Raivaus- ja siistimistöiden jälkeen kalusto- ja leikkaushuoneen raunion kivet piirrettiin ja se dokumentoitiin valokuvaamalla. Jälkitöiden yhteydessä valokuvat ja puhtaaksi piirretty kaavakuva sekä kartat luettelointiin Nautelankosken museon kokoelmiin. Kaavakuva osoittaa selkeästi, että raunio on parhaiten säilynyt itäpäädytään, jonka lisäksi maavahvisteinen länsiseinän kivijalka on myös hyvin alkuperäisellä paikallaan. Sen sijaan raunion eteläseinustalla on havaittavissa runsaasti romahtaneita kiviä.

Raunion puhdistamisen jälkeen alueella oli selvästi havaittavissa oja, joka oli kaivettu raunion länsipäädyn halki. Ilmeisesti ojan kaivamisen yhteydessä raunion länsipäädyn kiviä on siirretty syrjään, jolloin aikaisemmin tasaisen nelikulmion muotoisesta rauniosta on tullut osin T:n mallinen. Kaivaminen liittyyneen aikaisempaan maankäyttöön, sillä peltoalueen tiedetään olleen maanviljelyskäytössä hautausmaan käyttöaikana ja sen jälkeen. Kirkkoraati päätti jo alueen käyttöä valmistellessaan, että koko hautausmaaksi lohkotulle alueelle kylvetään timoteita ja alopecurusta (nurmipuntarpäätä), tynnyrinala kutakin²⁴. Kasvatettu heinä tultaisiin myymään huutokaupalla eniten tarjoavalle ja varat lienevät tarkoitettu seurakunnan kulukassan täydentämiseen. Ojan kaivamisesta keskelle hautausmaata oli nähtävästi päätetty samoihin aikoihin, sillä koko alueen

²⁴ TMA. II Cab: 1, Liedon seurakunnan arkisto, kirkkokokousten pöytäkirjat (1868-1899). Kirkkoraadin kokous 9.3.1890.

halkaisevan ojan täyttämistä kivillä ja karhunsammalilla keskusteltiin vuotta myöhemmin²⁵. Päättellen ojan tieltä pois siirrelyistä rakennuksen peruskivistä, ei kyse voi olla hautausmaan käytön aikaisesta ojasta. Linja voi kuitenkin olla sama siten, että aikaisempaa 1800-luvun lopun ojaa on myöhemmin kaivettu syvemmäksi. Mikäli kyseessä olisi alkuperäinen kirkonkokouksen vuonna 1891 käsittelemä oja, se tuskin halkaisisi kalusto- ja leikkaushuoneen raunion kivijalkaa.

Kuva 13. Kalusto- ja leikkaushuoneen raunion länsipäädyn halki kulkee matalahko oja. Kuvan vasemmassa reunassa on ojan tieltä pois siirrettyjä rakennuksen perustuksen kiviä. Oikeassa reunassa kuusiainan vieressä rakennuksen alkuperäinen ulkokulma, josta peruskivi on romahtanut ojaan päin. Kuva: Nautelankosken museo, NKM/va/88:82.

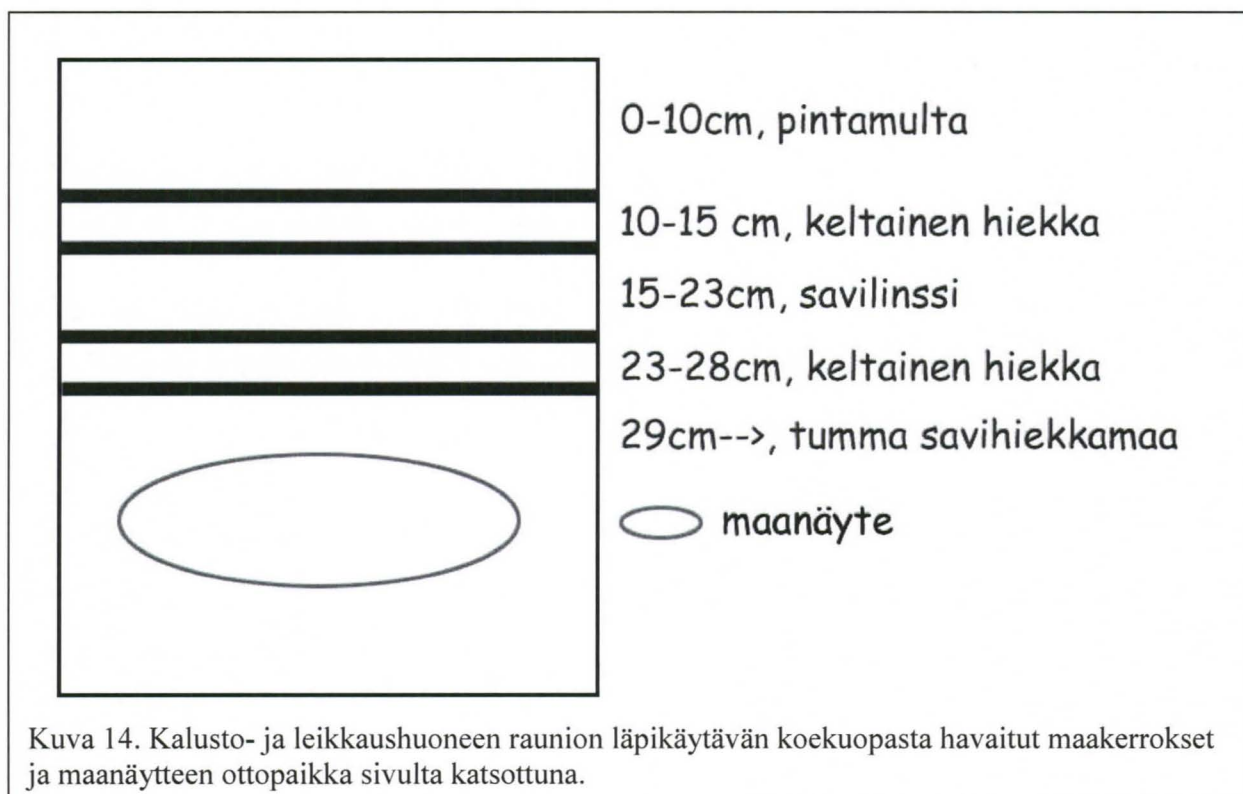
Kalusto- ja leikkaushuoneen rauniolle kaivettiin puhdistustöiden yhteydessä yksi koekuoppa, jonka tarkoituksena oli selvittää raunion keskiosan, eli ns. läpikäytävän kohdalla olevan maakummun rakenteita. Raunion keskiosa on muuta kivijalkaa huomattavasti korkeammalla ja sille kulkee selvästi nouseva ajoluiska molemmin puolin rauniota. Arkistotietojen mukaan kyseessä on läpikäytävä, jonka kautta kulku sen molemmin puolin sijainneisiin tiloihin olisi tapahtunut ²⁶. Koekuopituksella pyrittiin selvittämään, onko ajoluiska ladottu kivistä tai onko maakumpu

²⁵ TMA. II Cab: 1, Liedon seurakunnan arkisto, kirkonkokousten pöytäkirjat (1868-1899). Kirkonkokous 11.10.1891 §7.

²⁶ TMA. II Cab: 1, Liedon seurakunnan arkisto, kirkonkokousten pöytäkirjat (1868-1899).Kirkonkokous 28.12.1890 §5.

muodostunut paikalle rakennuksen purkutöiden yhteydessä jääneistä hirsistä. Koekuopasta ei havaittu rakenteita, eikä selvyyttä maakunnan syntymiselle saatu.

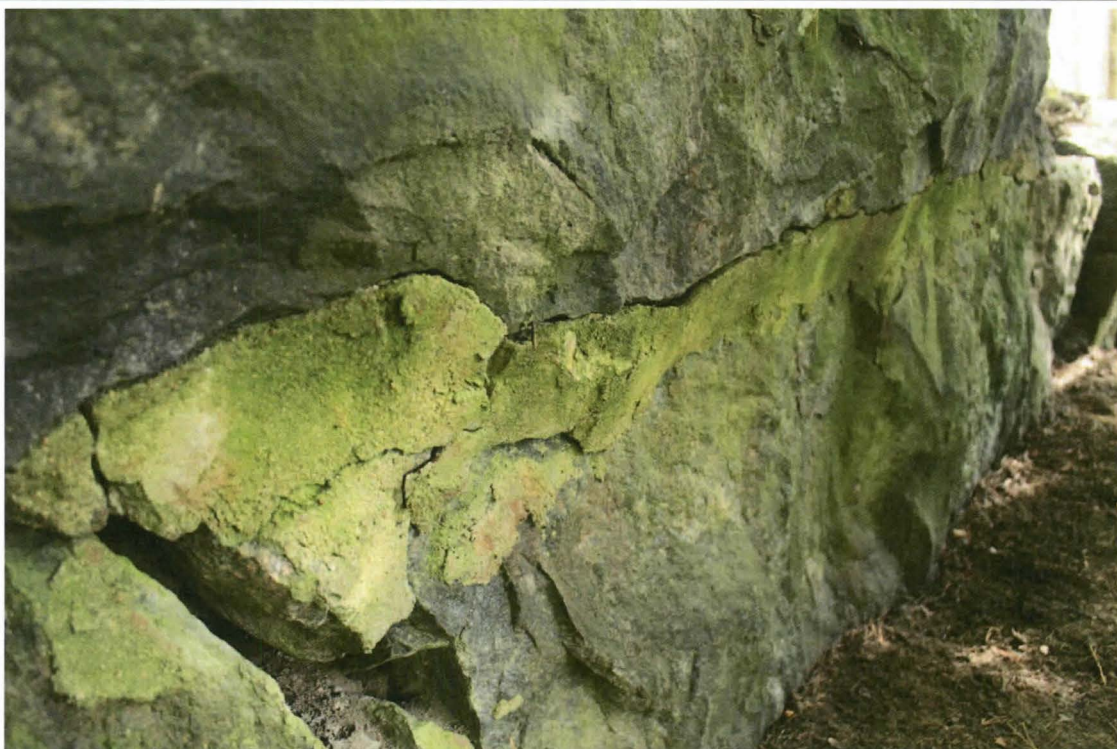
Läpikäytävän maakunnan maa-aines koostui noin 10 cm paksusta pintamultakerroksesta, jonka alla oli kaksi noin 5 cm paksua keltaisen hiekan muodostamaa kerrosta, joiden väliin jäi noin 8 cm paksu savilinssi. Noin 30 cm syvyydessä keltaisen hiekan alta alkoi tumman savihiekkamaan kerros, joka jatkui yli puolen metrin syvyyteen. Koekuopan kaivaminen lopetettiin noin 50 cm syvyydessä, jossa ei vielä ollut havaittavissa merkkejä pohjasavesta.

Raunion läpikäytävän koekuopasta otettiin maanäyte noin 45 cm syvyydeltä, eli tumman savihiekkamaan kerroksesta, keltaisen hiekkakerroksen alta. Näytteen tarkoituksena oli vahvistaa käsitystä alueen vanhasta kasvillisuudesta. Koska keltaiset hiekkakerrokset ovat luultavimmin muodostuneet hautausmaalla 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa suoritetusta jokatalvisesta hiekanvedosta, otettiin näyte tämän hiekkakerroksen alapuolelta. Tutkitut kasvinjäänteet saatiin näin oletetusti 1890-luvulle ajoittuvasta maakerroksesta.

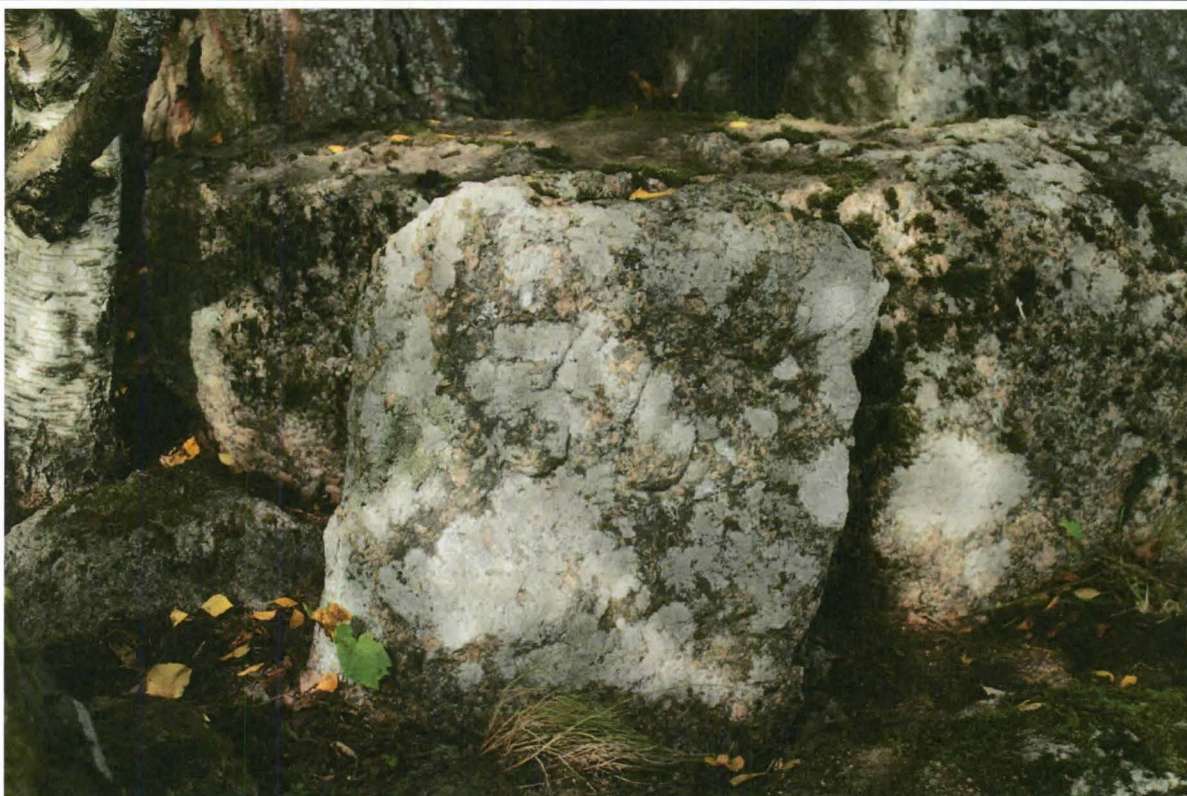

Kuva 15. Kalusto- ja leikkaushuoneen läpikäytävän maakumpuun kaivettu koekuoppa. Keltaiset hiekkakerrokset erottuvat profiilissa tummasta savimaasta. Maanäyte otettiin kuvassa pohjalla näkyvästä tummasta savimaakerroksesta. Kuva: Nautelankosken museo, NKM/va/88:69.

Kuva 16. Laastia kalusto- ja leikkaushuoneen raunion länsipäädyn kivijalassa. Kuva: Nautelankosken museo, NKM/va/88:93.

Puhdistus- ja dokumentointitöiden yhteydessä raunion alueelta havaittiin aikaisemmassa inventoinnissa huomioimatta jäänyt rajakivi. Samoin kuin vuoden 2013 inventoinnissa kirjattu raunion läpikäytävän rajakivi, myös nyt havaittu uusi kivi sijoittuu mielenkiintoisesti aivan raunion yhteyteen. Kivi vaikuttaisi asennostaan päätellen olevan alkuperäisellä sijoituspaikallaan, mutta tutkimusten yhteydessä ei toistaiseksi saatu tarkempia tietoja siitä, mitä rajaa se ilmentää. Varmuutta ei myöskään saatu siitä, onko kivi ollut sijoillaan jo kalusto- ja leikkaushuoneen käyttöaikana, vai onko se sijoitettu paikalle vasta rakennuksen purkamisen jälkeen merkitsemään peltoalueiden rajoja.

Kuva 17. Kalusto- ja leikkaushuoneen raunion itäpäädyn eteläseinustalta löydettiin aikaisemmin havaitsematon rajakivi, jossa on numero 30. Kuva: Nautelankosken museo, NKM/va/88:125.

5. Torppari Wiinamäen rakennusten paikka

Wiinamäen hautausmaan nimi juontuu alueella ennen hautausmaaksi lohkomista sijainneesta Wiinamäen torpasta. Se oli lohkottu vuonna 1840 asumukseksi samana vuonna vihityille Kyöstillän talon tyttäreille ja naapuritalo Mikolan rengin pojalle. Torpan nimeksi tuli lohkomishetkellä Wiinamäki, mutta tutkimuksissa ei toistaiseksi ole saatu selvyttä, mistä nimi juontaa juurensa. Wiinamäen torppa pysyi asuttuna - asukkaiden tosin vaihtuessa - aina vuoteen 1890 saakka. Maanmittari K.J.Inbergin vuonna 1889 laatima erillinen kartta suunnitellusta hautausmaa-alueesta ja sen lähiympäristöstä osoittaa, että Wiinamäen torppaan kuului kaksi rakennusta. Niistä toinen oli asuin- ja toinen talouskäytössä. Liedon seurakunnan kirkkoraadin kokous päätti näiden rakennusten siirtämisestä lähelle Kömin sepän asuntoa, kunhan saataisiin senaatilta vahvistus alueen käyttöön hyväksymisestä ja kuultaisiin mitä torppari Wiinamäki rakennustensa siirrosta veloittaisi²⁷.

Kirkkoraadin kokousta seurannut julkinen kirkonkokous vahvisti kirkkoraadin päätökset hautausmaahan liittyen. Torppari Wiinamäki vaati kuitenkin työstä liian suureksi katsottua 400 markan korvausta, joten työ annettiin tehtäväksi urakalla²⁸. Torpan myöhempää sijaintia ei ole saatu arkistolähteistä varmuudella selville, mutta mikäli aikaisempi päätös piti edelleen paikkansa, torppa siirrettiin Kömin sepän asumuksen lähelle. Kyseessä lienee sama Kömi, jonka Liedon kuntakokous vuonna 1918 päätti ostaa seppä Lauri Johannes Aaltoselta kunnankätilön ja sairaanhoitajan asunnoksi²⁹. Tämä Kömin sepän torppa sijaitsi pöytäkirjassa mainitun mukaisesti Liedon Hyvättylän kylässä, Hämeentien ja Kahlojan kylätien kulmauksessa. Samassa paikassa sijaitsi vielä vuonna 2014 Kömi -niminen kiinteistö (r:no 423-410-1-2), joka lienee peruja 1800-luvun sepän torpasta.

Wiinamäen hautausmaan alueelle jäi ilmeisesti torpan purkamisen jäljiltä joitakin peruskiviä, jotka huomioitiin torpanpaikkana vuoden 2013 arkeologisessa inventoinnissa. Uusien tutkimusten yhteydessä suoritettut kyselyt naapurustossa ilmensivät kuitenkin, että kiviä on paikkakuntalaisten muistitiedon mukaan siirretty pieniä matkoja vuosien saatossa. Siirtely on mahdollisesti liittynyt pellon myöhempään käyttöön. Näin ollen kiviraunio ei suoraan liittynyt alueen vanhaan asutukseen.

---

²⁷ TMA. II Cab: 1, Liedon seurakunnan arkisto, kirkonkokousten pöytäkirjat (1868-1899). Kirkkoraadin kokous 9.3.1890.

²⁸ TMA. II Cab: 1, Liedon seurakunnan arkisto, kirkonkokousten pöytäkirjat (1868-1899). Julkinen kirkonkokous 23.3.1890.

²⁹ Lka. Kunnlk I. Ca:4 Kuntakokouksen pöytäkirja 1910-1942. 13.10.1918 Liedon kunnan väliaikainen kuntakokous 2§.

Vuoden 2014 tutkimuksissa Wiinamäen torpan paikalle kaivettiin kaksi 50 cm x 50 cm laajuista koekuoppaa, joista toisesta (kk 1) otettiin makrofossiilinäyte noin 30 cm syvyydeltä. Koekuoppien avulla tarkastettiin, onko alueella säilyneenä kulttuurikerroksia. Näitä ei kuitenkaan havaittu kummastakaan koekuopasta. Maan rakenne koostui varsin tasalaatuisesta savimaasta. Selkeä pohjasavi tavattiin noin 40-50 cm syvyydessä maan pinnalta. Tutkimusten tuloksena todettiin, ettei Wiinamäen torpasta ole jäänyt alueelle mitään merkityksellisiä jäänteitä eikä tarvetta torpanpaikan suojeleunkaan siten ole.

Kuva 18. Wiinamäen torpanpaikan koekuoppa 1. Savimaan koostumus on tasainen pohjaan saakka. Kuva: Nautelankosken museo, NKM/va/88:34.

Kuva 19. Wiinamäen torpanpaikan koekuoppa 2. Kuva: Nautelankosken museo, NKM/va/88:36.

6. Kirkonvartija Kustaa Kinellin torpan paikka

Toinen vuoden 2013 arkeologisessa inventoinnissa kartoitettu torpanpaikka kuului Liedon seurakunnan palveluksessa työskennelleelle kirkonvartija Kustaa Kinellille. Aikaisemmissa tutkimuksissa torpan tarkka sijainti jäi epäselväksi. Vuoden 2014 tutkimusten yhteydessä löysi Liedon seurakunta kopion maanmittari K.J.Inbergin vuonna 1889 laatimasta erillisestä kartasta, jossa on hahmoteltu suunniteltu hautausmaa-alue kaikkine rakennuksineen (LIITE 1). Kirkonvartija Kinellin torppa sijaitsi hautausmaaksi lohkotun tontin välittömässä läheisyydessä, sen lounaiskulman länsipuolella. Torppa sai jäädä paikalleen vielä hautausmaan perustamisen jälkeen, joka ilmenee muun muassa kirkonkokouksen päätöksestä kaivaa oja hautausmaan ja Kinellin asumuksen välille³⁰. Sen sijaan myöhemmin Senaatin annettua luvan hautausmaan käyttöönnotolle, se edellytti Kinellin torpan pois siirtämistä seurakunnan kustannuksella. Seurakunta päätyikin tukemaan torpan siirtoa 100 markalla³¹.

Vuoden 2014 koekuopituksessa lohkomiskartan perusteella paikallistetulle Kinellin torpan paikalle kaivettiin kaksi koekuoppaa, joiden avulla tutkittiin mahdollisia jälkiä torppa-asutuksesta. Kummastakaan koekuopasta ei havaittu rakenteita. Koekuoppa 1 oli kooltaan 50 cm x 50 cm. Pohjasavi tavattiin noin 40 cm syvyydestä. Koekuopan 1:n profiilissa ei ollut havaittavissa erityisiä kulttuurikerroksia ja tumma savensekainen multamaa jatkui tasaisena pohjasaveen saakka. Tummassa maassa oli havaittavissa joitakin pieniä tiilenkappaleita sekä kaksi pientä tasolasin kappaletta. Tiiltä ja lasia ei otettu talteen, mutta löydöt vahvistivat torpan sijainneen jotakuinkin tutkimuksissa oletetulla paikalla.

Koekuoppa 2 oli kooltaan 40 cm x 40 cm ja sen pohjasavi tavattiin noin 40 cm syvyydeltä. Pinnasta noin 15 cm syvyydessä havaittiin kaivettaessa tasainen, ohut keltaisen hiekan muodostama kerros, jonka alla oli punaisesta hiekkaa karkeammasta sora-aineksestä muodostunut ohut kerros. Molemmat kerrokset näkyvät koekuopasta otetussa profiilikuvassa. Koekuopasta 2 havaitut kerrokset lienevät torpan pihamaan hiekkakerroksia, joita kenties on levitetty vähentämään savisen pihamaan kosteutta torpan asuinaikana.

---

³⁰ TMA. II Cab: 1, Liedon seurakunnan arkisto, kirkonkokousten pöytäkirjat (1868-1899). Julkinen kirkonkokous 23.3.1890.

³¹ TMA. II Cab: 1, Liedon seurakunnan arkisto, kirkonkokousten pöytäkirjat (1868-1899). Kirkonkokous 9.11.1890 §5.

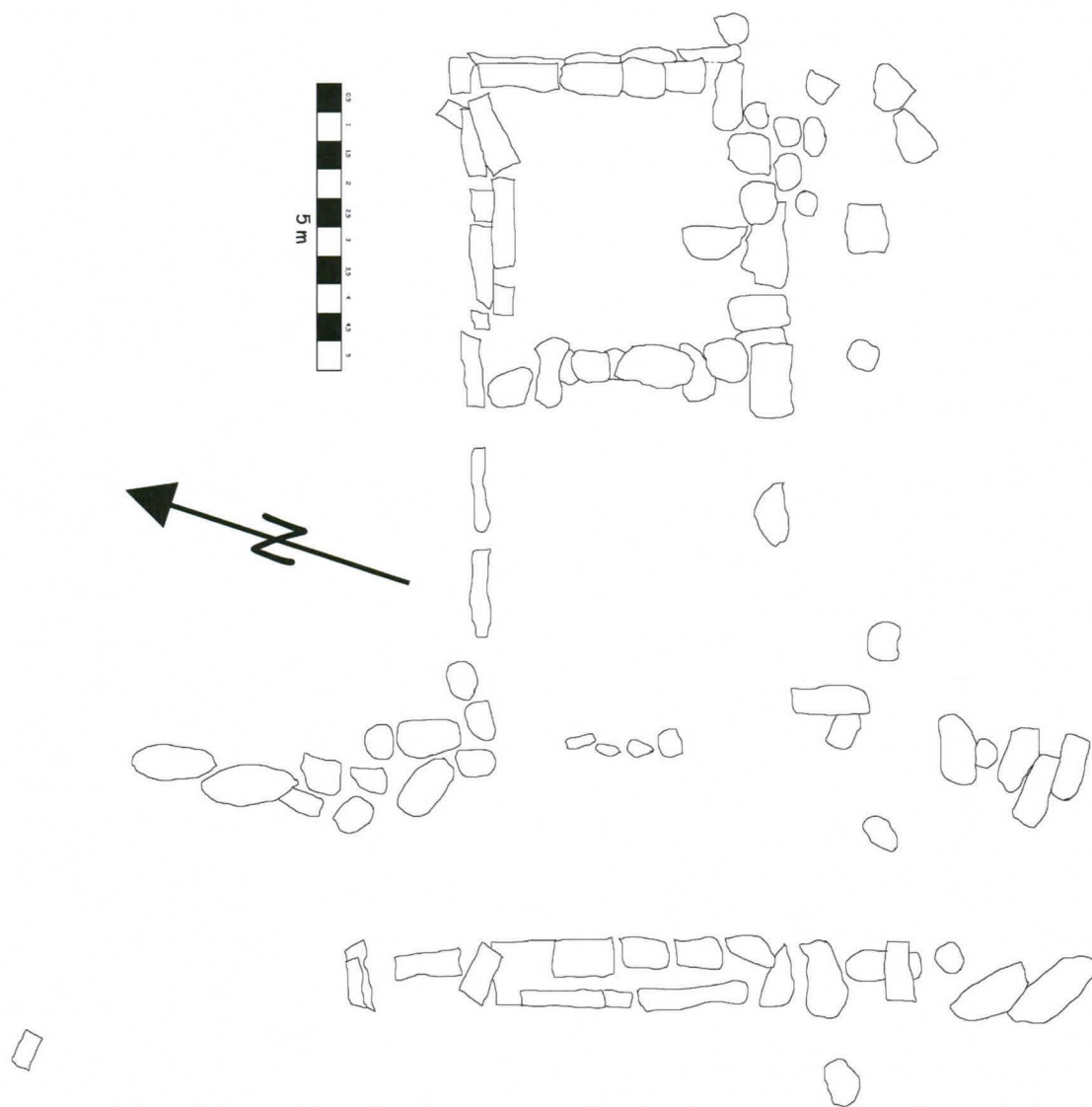
Kuva 20. Kinellin torpanpaikan koekuoppa 1 idästä. Kuva: Nautelankosken museo, NKM/va/88:20.

Kuva 21. Kinellin torpanpaikan koekuoppa 2 idästä. Profilissa näkyy noin 35 cm syvyydessä havaittu ohut hiekkakerros, jonka alla on karkean punasävyisen soran muodostama kerros. Kuva: Nautelankosken museon, NKM/va/88:22.

LIITE 2. Viinamäen kalusto- ja leikkaushuoneen raunio. Kaavapiirros.

LIITE 3.

**Lieto Viinamäki
Kasvimakrofossiilitutkimus 2014**

Noora Savunen
Arkeologian oppiaine/laboratorio
Helsingin yliopisto

4.11.2014

Kanen kuva: Hiiltymättömiä siemeniä näytteistä 1 ja 2.
Kuvaaja: Noora Savunen, Santeri Vanhasen opastuksella

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Maanäytemateriaali ja näytteiden käsittely	3
3. Näytteiden tiedot	4
4. Makrofossiilianalyysin tulokset	4
4.1. Hiiltymättömät makrofossiilit	5
4.2. Hiiltymättömien makrofossiilien kontekstit	6
5. Päätelmät	8

1. Johdanto

Liedon paikallismuseona toimiva Nautelankosken museo toteutti FM Helga Lähdemäen ja FM Satu Närhin johdolla koekaivaukset Liedon Viinamäen käytöstä poistetun hautausmaan alueella syksyllä 2014. Tässä raportissa käsitellään kaivauksilla otettuja kasvimakrofossiilinäytteitä, joista tutkittiin kolmea maanäytettä. Raportin näytteet ovat peräisin koekuopista 1, 2 ja 3, jotka kerättiin kahden 1800-luvun lopulle sijoittuvan torpan paikan sekä kalusto- ja leikkaushuoneen raunion yhteydestä (Lähdemäki 2014).

Makrofossiilianalyysin valmistuessa kaivausraportti ei ollut vielä kokonaisuudessaan valmis. Näin ollen, tässä raportissa on viitattu raporttiin kokonaisuudessaan, sillä sivunumeroiden paikat ovat voineet muuttua raportin valmistuttua. Makrofossiilianalyysi on tehty myös kyseisen kohteen vuoden 2013 inventoinnin ja koekuopituksen materiaalista (Savunen 2013).

2. Maanäytemateriaali ja näytteiden käsittely

Maanäytteiden käsittely ja analyysi tapahtui Helsingin yliopiston arkeologian oppiaineen laboratoriossa. Näytteet kellutettiin 0,25 mm seulalla ja vesiseulottiin 1,5 mm seulalla. Yhteenlaskettu näytteiden volyymi oli ennen kellutusta 4,6 litraa, yhden näytteen volyymin vaihdellessa 1,3-1,8 litran välillä. Kellutetun aineksen määrä oli yhteensä 250 millilitraa, yhden näytteen volyymin vaihdellessa 50-120 millilitran välillä. Kellutettu aines koostui suurimmaksi osaksi orgaanisesta aineksesta (puuhiilestä ja muista kasvinjäänteistä) joka käytiin läpi stereomikroskoopin avulla. Lisäksi aineistosta löytyi mineraaliainesta, kuten hiekkää sekä näytteistä 2 ja 3 muutamia tiilen kappaleita. Näytteestä 2 löytyi myös keramiikan kappale. Vesiseulottu eli kellumaton aines käytiin läpi silmämääräisesti ja se koostui suurimmaksi osaksi mineraaliaineksesta. Maa-aineksen seassa oli pieniä kiviä ja näyte 1 sisälsi muutamia tiilen kappaleita. Näyttäisi siis siltä, että jokainen näyte sisälsi tiiltä, mutta sen kappaleet olivat jaottuneet joko kellutetun, tai vesiseulotun aineksen sekaan.

Siemenet ja muut kasvinjäänteet poimittiin talteen muun orgaanisen aineksen seasta ja määritettiin kirjallisuuden (Cappers et al. 2006) avulla. Analyysissa käytettiin apuna myös kirjallisuutta (Mossberg & Stenberg 2014), jonka avulla saatiin tietoa kasvilajien nykyisestä levinneisyydestä. Vaikka 1800-luvun lopussa tilanne on saattanut olla toinen, antaa se silti jotakin osviittaa. Aineisto

pyrittiin määrittämään lajin (esim. *Chenopodium album*) jos mahdollista, tai suvun (esim. *Chenopodium* sp.) tarkkuudelle. Yksi näyte oli mahdollista määrittää ainoastaan heimon (esim. *Amaranthaceae*) tarkkuudelle. Kirjaimet “cf.” ennen lajin nimeä tarkoittavat epävarmaa lajinmäärittystä. Kasvinjäänteiden määrittämisessä auttoi FM Santeri Vanhanen.

3. Näytteiden tiedot

Kaivausten aikana otettiin kolme maanäytettä koekuopista 1, 2 ja 3 analysointia varten. Näytteissä noudatettiin laboratoriossa samaa numerointia, kuin kenttätöissä oli käytetty, joten koekuopan numero vastasi näytteen numeroa.

Näytenro	Päiväys	Koekuoppa Konteksti	Ajoitus	Koostumus	Volyyymi ennen kellutusta	Kellutettu volyyymi	Vesiseulassa
1	8.9.2014	1 Kinellin torppa	1800-luvun loppu?	Tumma savensekainen multamaa	1,8l	80 ml	Muutama tiilen kpl
2	9.9.2014	2 Viinamäen torppa	1800-luvun loppu?	Savimaa	1,5l	120 ml	
3	19.9.2014	3 Koekuopan pohja, läpikäytävän täyttömaa		Tumma savihiekkamaa	1,3l	50 ml	

Taulukko 1. Viinämäki 2014, makrofossiiliinäytteiden tiedot.

4. Makrofossiilianalyysin tulokset

Makrofossiilianalyysin tulokset on esitetty taulukoissa 2 ja 3. Kasvinjäänteet on esitetty lukumäärinä (kokonaisina siemeninä tms.) per näyte. Puuhiilen, hyönteisten (Insecta) ja sienirihmastojen sklerootioiden (*Cenococcum* sp.) määrä on arvioitu seuraavan asteikon avulla:

1 vähän / 5-10 / näyte

2 kohtalaisesti / 5-100 / näyte

3 runsaasti / yli 100 / näyte

Yhteensä näytteistä määritettiin 204 hiiltymätöntä kasvinjäännettä, jotka edustavat 11 eri kasvilajia, sukua tai heimoa. Taulukossa on eritelty omiin ryhmiinsä kulttuuri- ja rikkakasvit, puut ja pensaat sekä muut kasvit. Jokaisesta näytteestä löytyi vähän puuhiiltä, sklerootioita sekä hyönteisten fragmentteja. Näytteistä löytyi myös muutamia tiilen ja yksi keramiikan kappale. Edellä mainitut muut jäänteet (ei kasvinjäänteet) on sijoitettu omaan taulukkoonsa. Näytteistä ei löytynyt yhtään hiiltynyttä siementä tai muuta kasvinjäännettä.

MUUT JÄÄNTEET			
Näytenumero	1	2	3
Koekuoppa	1	2	3
Konteksti	Kinellin torppa	Viinamäen torppa	Koekuopan pohja, läpikäytävän täyttömaa
Kellutettu volyymi (ml)	80	120	50
Puuhiili	1	1	1
Sklerootiot	1	1	1
Hyönteiset	1	1	1
Muutamia tiilen kpl		1	1
Keramiikan kpl		1	

Taulukko 2. Näytteistä löytyneet muut jäänteet.

4.1. Hiiltymättömät makrofossiilit

Analyysin tuloksena löytyi yhteensä 204 siementä tai muuta hiiltymätöntä kasvinosaa. Hiiltymättömät jäänteet on jaettu kolmeen eri kategoriaan: kulttuuri- ja rikkakasvit, puut ja pensaat sekä muut kasvit. Jäänteet jakautuivat kohtalaisen epätasaisesti eri kategorioihin, jossa kulttuuri- ja rikkakasveja löytyi 174 kpl, puita ja pensaita 24 kpl sekä muita kasveja 6 kpl.

Kulttuuri- ja rikkakasveja edustavat jauhosavikka (*Chenopodium album*), kiertotatar (*Fallopia convolvulus*), peltoemäkki (*Fumaria officinalis*), karva-, kirjo- tai karheapillike (*Galeopsis pubescens/ speciosa/tetrahit*), pihatatar (*Polygonum aviculare*) ja todennäköinen rönsyleinikki (*Ranunculus cf. repens*).

Puita ja pensaita edustavat rauduskoivu (*Betula pendula*) ja hieskoivu (*Betula pubescens*).

Muita kasveja edustavat niittynätkelmä tai hiirenvirna (*Lathyrus pratensis/Vicia cracca*), todennäköinen ukontatar (cf. *Persicaria* sp.) ja heinäkasvi (*Poaceae*).

HIILTYMÄTTÖMÄT MAKROFOSSIILIT				
Näytenumero	1	2	3 Yhteensä	
Koekuoppa	1	2	3	
Konteksti	Kinellin torppa Viinamäen torppa		Koekuopan pohja, läpikäytävän täyttömaa	
Kellutettu volyymi (ml)	80	120	50	
Kulttuuri- ja rikkakasvit				
jauhosavikka (<i>Chenopodium album</i>)	50	70	9	129
kiertotatar (<i>Fallopia convolvulus</i>)	2	23	25	
peltoemäksi (<i>Fumaria officinalis</i>)	1	5	6	
karva-/kirjo-/karheapillike (<i>Galeopsis pubescens/speciosa/tetrahit</i>)	4		4	
pihatatar (<i>Polygonum aviculare</i>)	2		2	
tod. näk. rönsyleinikki (<i>Ranunculus cf. repens</i>)		8	8	
rauduskoivu/hieskoivu (<i>Betula pendula/pubescens</i>) hedelmä/pähkylä	2		11	13
rauduskoivu (<i>Betula pendula</i>) tuki-/norkkosuomu		1	6	7
hieskoivu (<i>Betula pubescens</i>) tuki-/norkkosuomu			4	4
Muut kasvit				
niittynätkelmä/hiirenvima (<i>Lathyrus pratensis/Vicia cracca</i>)		1	1	
tod. näk. ukontatar (<i>cf. Persicaria sp.</i>)		3	3	
heinäkasvi (<i>Poaceae</i>)	2		2	
Puuhiili	1	1	1	
Sklerootiot	1	1	1	
Hyönteiset	1	1	1	

Taulukko 3. Hiiltymättömät makrofossiilit.

4.2. Hiiltymättömien makrofossiilien kontekstit

Kinellin torppa, koekuoppa 1

Näyte 1

Näytteestä löytyi 50 jauhosavikan, 2 kiertotattaren, 1 peltoemäkin, 4 karva-, kirjo- tai karheapillikkeen ja 2 pihatattaren ja 2 heinäkasvin siementä sekä 2 rauduskoivun tai hieskoivun hedelmää/pähkylää.

Viinamäen torppa, Koekuoppa 2

Näyte 2

Näytteestä löytyi 70 jauhosavikan, 23 kiertotattaren, 5 peltoemäkin, 8 todennäköisen rönsyleinikin siementä, 1 niittynätkelmän tai hiirenvirnan ja 3 todennäköinen ukontattaren siemen sekä 1 rauduskoivu tuki-/norkkosuomu.

Läpikäytävän täyttömaa, Koekuoppa 3

Näyte 3

Näytteestä löytyi 9 jauhosavikan siementä, 11 rauduskoivun tai hieskoivun hedelmää/pähkylää, 6 rauduskoivun ja 4 hieskoivun tuki-/norkkosuomua.

Kuva 1. Hiiltymättömiä kasvinjäänteitä ja hyönteisen sekä keramiikan fragmentit. Ylhäällä vasemmalla: pihatattaren (*Polygonum aviculare*) siemen näytteestä 1, jonka vieressä hiirenvirnan/niittynätkelmän (*Vicia cracca/Lathyrus pratensis*) siemen näytteestä 2. Ylhäällä keskellä: neljä jauhosavikan (*Chenopodium album*) siementä näytteestä 3, joiden vieressä oikealla heinäkavvin (*Poaceae*) siemen näytteestä 1 ja tod. näk. ukontattaren (cf. *Persicaria* sp.) siemen näytteestä 2. Keskellä vasemmalla: neljä kiertotattaren (*Fallopia convolvulus*) siementä näytteestä 2, joiden vieressä kolme peltoemäkin (*Fumaria officinalis*) siementä näytteestä 2. Keskellä oikealla: kuusi tod. näk. rönsyleinikin (*Ranunculus* cf. *repens*) siementä näytteestä 2. Alhaalla vasemmalla: neljä karva-/karhea-/kirjopillikkeen (*Galeopsis pubescens/tetrahit/speciosa*) siementä näytteestä 2, joiden vieressä hyönteisen (Insecta) fragmentti näytteestä 3. Alhaalla oikealla: keramiikan fragmentti näytteestä 2.

5. Päätelmät

Makrofossiilianalyysin perusteella saatiin uutta tietoa kohteesta Lieto Viinämäki. Kaiken kaikkiaan löytöaineisto oli runsaampaa, kuin vuoden 2012 materiaali, mutta ei silti kovin monipuolista. Hiiltymättömiä kasvinjäänteitä löytyi kaikista tutkituista koekuopista, mutta hiiltyneet jäänteet

jäivät puuttumaan kokonaan. Kasvinjäänteet olivat jaottuneet kohtalaisen epätasaisesti eri näytteisiin. Näyte 2 sisälsi runsaammin jäänteitä (111 kpl), kuin näytteet 1 (63 kpl) ja 3 (30 kpl).

Kasvinjäänteet jakautuivat myös epätasaisesti eri kategorioihin, jossa kulttuuri- ja rikkakasveja löytyi runsaammin (174 kpl), kuin puita ja pensaita (24 kpl) sekä muita kasveja (6 kpl). Suurin osa jäänteistä edustaa tavanomaisia lajeja tai sukuja. Hiiltymättömien jäänteiden ajoitusta on vaikea muodostaa, sillä kohteella ei ole vallinnut ainakaan tavanomaisia hiiltymättömien kasvinjäänteiden pitkiä aikoja säilyttäviä, kuten esim. vähähappisia vettyneitä (waterlogged) olosuhteita. Kuitenkin, ottaen huomioon, että kyseessä on melko nuori kohde (1800-luvun loppu) ja maa-aines koostuu kosteasta savimaasta, ei liene täysin mahdotonta, että hiiltymättömät jäänteet voisi ajoittaa samoihin historiallisiin konteksteihin, kuin alueella sijainneet torpat. Kuitenkaan, ei voida varmuudella tietää onko kontekstit sekoittuneet ajan saatossa. Lisäksi, koekuopasta 2 ei löytynyt varsinaista kulttuurikerrosta, vaan näyte on otettu sen korkeuden perusteella (Lähdemäki, suullinen tiedonanto, 2.11.2014). Näyte 3 on todennäköisesti sekoittunut, sillä se on otettu läpikäytävän täyttömaasta. Kaikista näytteistä löytyi vähäiset määrät puuhiiltä, joka indikoi alueella tapahtunutta tulen pitoa tai palamista.

Viinamäen kasvinjäänteitä olisi hyödyllistä tutkia tulevaisuudessakin, jotta saataisiin selville mahdollisia uusia kasvilajeja. Näytteitä olisi aiheellista ottaa kaikista arkeologisesti mielenkiintoisista konteksteista, kuten mahdollisista rakenteista ja niiden läheisyydestä, ojista, kuopista, jätekasoista tms., joista saattaisi olla mahdollista löytää myös hiiltyneitä kasvinjäänteitä. Hiiltymättömiä jäänteitä silmällä pitäen, näytteitä olisi aiheellista ottaa mahdollisista lantakasoista ja mahdollisten metallien läheisyydestä, sillä ne voivat säilyttää orgaanista ainesta. Monipuoliset näytteenottokontekstit auttavat löytämään monipuolisempaa ja runsaampaa kasvijäännemateriaalia, sillä ei voida varmaksi tietää, missä säilyneet jäänteet sijaitsevat.

Lähteet

Suulliset lähteet

Lähdemäki, H. 2.11.2014. Suullinen tiedonanto. Nautelankosken museon tutkija.

Tutkimuskirjallisuus

Cappers, R.T.J., Bekker, R.M., Jans, J.E.A. 2006. *Digitale Zadenatlas van Nederland*. Groningen, Barkhuis publishing & Groningen university library. Groningen.

Lähdemäki, H. 2014. *Lieto Viinämäki Muinaisjäännöskohteen dokumentointi ja koekuopitus*. Nautelankosken museo.

Mossberg, B., Stenberg, L. 2014. *Suuri Pohjolan kasvio*. 4. painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Savunen, N. 2013. *Lieto Viinämäki kasvimakrofossiilitutkimus 2014*. Nautelankosken museo.

Helsinki 4.11.2014

fil.yo Noora Savunen

Arkeologian oppiaine/laboratorio

Helsingin yliopisto

noora.savunen@helsinki.fi

